

ROMÂNIA
Avocatul Poporului
Ombudsman

Str. Eugeniu Carada , nr. 3, Sector 3, București

Telefon +40-21-312.71.01 Fax: +40-21-312.49.21 Internet: <http://www.avpoporului.ro> E-mail: avp@avp.ro

*Domnului Marian Dobrică, comisar șef de penitenciare
Director General al Administrației Naționale a Penitenciarelor*

AVOCATUL POPORULUI
REGISTRATURĂ GENERALĂ
IEȘIRE Nr. 10139 / 26. IUN. 2017

RECOMANDAREA

Nr. 28 din 26. IUN. 2017

*Referitoare la dreptul la ocrotirea sănătății, prevăzut de art. 34 alin. (2) din
Constituția României*

Prin petițiile înregistrate la Biroul Teritorial Craiova al Instituției Avocatul Poporului la *nr. 337/27.02.2017, nr. 338/27.02.2017*, precum și petițiile *nr. 3856/27.02.2017 și nr. 3865/27.02.2017*, înregistrate la instituția Avocatul Poporului București, petentul _____, deținut în Penitenciarul Craiova, ne-a sesizat în legătură cu faptul că era nemulțumit deoarece nu a fost prezent la ancheta desfășurată de Biroul Teritorial Craiova al Instituției Avocatul Poporului la Penitenciarul Craiova, în baza împuternicirii nr.3534/20.02.2017, având ca obiect petiția nr.155/27.01.2017, formulată de petent.

La data efectuării anchetei, respectiv 22.02.2017, petentul nu a putut fi audiat, deoarece se afla internat la Spitalul Penitenciar Mioveni, județul Argeș.

Prin petiția nr. 155/27.01.2017, în baza căreia s-a deschis dosarul nr. 155/2017, petentul ne-a semnalat *încălcarea dreptului la ocrotirea sănătății*, prin faptul că personalul medical al Penitenciarului Craiova a refuzat să îl transporte la spital în noaptea de 13 spre 14.01.2017 când, conform afirmațiilor sale, a fost în imposibilitatea de a urina. Totodată, solicita să fie internat în infirmeria unității penitenciare pentru a fi monitorizat din punct de vedere medical. Ca urmare a acestor sesizări, s-a efectuat o anchetă în data de 22.02.2017.

Prin petițiile *nr. 3856/27.02.2017, nr. 3865/27.02.2017, nr. 337/27.02.2017 și nr. 338/27.02.2017*, petentul a revenit și pe lângă *nemulțuirea cu privire la faptul că nu a fost prezent la ancheta din data de 22.02.2017, a afirmat că este supus la tortură psihică și fizică de către*

personalul Penitenciarului Craiova, fiind nemulțumit de atitudinea personalului medical al Penitenciarului Craiova.

Având în vedere aspectele expuse anterior, s-a propus și aprobat efectuarea unei noi anchete în acest caz, la Penitenciarul Craiova, de către reprezentanții Biroului Teritorial Craiova și Centrului Zonal Craiova din cadrul MNP.

Petentul a fost audiat, formulând o declarație scrisă privind aspectele sesizate Instituției Avocatul Poporului.

Din discuțiile purtate cu reprezentanții Penitenciarului Craiova, respectiv domnul Comisar Șef Adrian Becheanu, Directorul Penitenciarului Craiova, domnul comisar Ion Vișanu, șef serviciu regim penitenciar, din studierea documentelor puse la dispoziție de conducerea Penitenciarului Craiova, audierea petentului, precum și din vizitarea spațiului de detenție E2-infirmerie, ***au fost obținute următoarele informații:***

Referitor la asistență medicală și tratament medicamentos

Petentul a susținut că nu i s-a asigurat asistență medicală, în sensul că nu i s-a administrat medicația prescrisă la Spitalul Penitenciar Mioveni și evidențiată în scrisoarea medicală emisă la externare.

Din documentele studiate și declarația dată de persoana privată de libertate, ***a rezultat faptul că:***

- petentul a fost externat din Spitalul Penitenciar Mioveni în data de 23.02.2017;

- la sosirea în Penitenciarul Craiova a fost internat în secția infirmerie, conform recomandărilor din scrisoarea medicală;

- referitor la medicația din scrisoarea medicală eliberată de Spitalul Penitenciar Mioveni, respectiv: Amiodipină 10mg, Simvastatină 20mg, Contiflu 0,4mg, Nospa, Omez 20 mg, Dicarbocalm, Diazepam, Tiapridal, Timonil 300 mg, în referatul medical al medicului din Penitenciarul Craiova se menționează faptul că în data de 23.02.2017 nu s-au efectuat rețete deoarece petentul figura internat în SIUI;

- în data de 24.02.2017 s-a efectuat rețetă electronică naoxyz3945266 și rețetă cu regim special tab III 4533989, dar având în vedere zilele de week-end s-a prelungit distribuția medicamentelor;

- urma ca, în perioada următoare medicamentele prescrise în rețetele menționate, să-i fie eliberate;

- în cursul efectuării anchetei, am constatat, prin verificarea registrului de administrare a medicației de evidență rețete compensate și gratuite, faptul că au fost ridicate medicamentele din farmaciile externe, și aduse în farmacia Penitenciarului Craiova;

- începând cu data de 28.02.2017 (seara) urma a se începe administrarea medicației, în regim TSS (tratament strict supravegheat);

- ***s-a constatat o sincopă de 5 zile în administrarea medicației prescrise la externarea din Spitalul Penitenciar Mioveni.***

În data de 24.02.2017, ora 20⁵⁰ fiind internat în infirmeria unității,

deținutul s-a automutilat cu multiple plăgi tăiate pe antebrațul drept. A fost prezentat la cabinetul medical dar acesta a refuzat conduita medicală din cadrul infirmeriei, fiind prezentat la UPU – SJU Craiova pentru sutură. Pe durata șederii la Unitatea Primiri Urgențe din cadrul Spitalului Județean de Urgență Craiova persoana privată de libertate a beneficiat de îngrijirile medicale specifice, conform Fișei de asistență medicală UPU.

Referitor la evaluarea psihologică

Persoana privată de libertate se afla la a patra pedeapsă privativă de libertate, în executarea acestei pedepse, fiind arestat din data de 17.02.2014. A fost ***evaluat din punct de vedere psihologic*** (exprimându-și acordul de participare la activitățile cu specific psihologic (evaluare psihologică, consiliere, program terapeutic) în data de 18.03.2014), în luna martie 2014 identificându-se „labilitate emoțională și afectivă, capacitate redusă de înțelegere, relaționare și adaptare, toleranță scăzută la frustrare, elemente de natură psihopatologică în structura de personalitate, potențial impulsiv manifest în situații puternic afectogene, revendicativ, opac, rigid” (conform evaluării psihologice inițiale din data de 18.03.2014, realizată la Penitenciarul Craiova). Recomandarea consemnată a fost „Consiliere psihologică bolnavi psihic”.

Persoana privată de libertate ***a fost evaluată psihologic de încă 4 ori, menținându-se aceeași recomandare de „consiliere psihologică bolnavi psihic”*** (în data de 20.10.2014: „Evoluție constantă, fără modificări evidente în plan psihocomportamental, se mențin recomandările anterioare”; în data de 21.01.2016: „Modificări psihocomportamentale dezadaptative, tendințe revendicative, dificultăți în relaționarea interpersonală”; în data de 26.04.2016: „Pe parcursul executării pedepsei a întâmpinat dificultăți de adaptare și de integrare a normelor mediului carceral. Dificultăți de relaționare interpersonală. Structură dizarmonică de personalitate, impulsivitate și instabilitate afectivă”; în data de 21.11.2016: „Nivel mediu-scăzut de dezvoltare intelectuală, labilitate emoțională și afectivă, capacitate redusă de înțelegere, relaționare și adaptare, toleranță scăzută la frustrare, elemente de natură psihopatologică în structura de personalitate, potențial impulsiv manifest în situații puternic afectogene, revendicativ, opacitate, rigiditate. Evoluție negativă în detenție, în situații percepute ca stresoare dezvoltă comportamente dezadaptative manifestate cu precădere prin automutilări”).

Referitor la consilierea psihologică

Conform recomandărilor, persoana privată de libertate a beneficiat la Penitenciarul Craiova de ***6 ședințe de consiliere psihologică*** (28.07.2016, 30.08.2016, 07.09.2016, 29.09.2016, 05.01.2017, 24.02.2017), iar din aspectele relevante din perspectiva intervenției psihologice consemnate, ***nu reiese că activitatea de consiliere ar fi fost proiectată în mod adecvat, eficient***, ci sunt consemnate doar acuze/afirmații ale petentului sau trăsături de personalitate ale acestuia. Concret, nu se regăsesc etapele importante de definire a problemei,

descriere a problemei (prin descriere comportamentală, cognitivă și emoțională), identificarea posibililor factori de formare și dezvoltare a problemei, identificarea factorilor de menținere și de activare a problemei (care împiedică formarea unor atitudini adecvate sau abilități eficiente), planul de intervenție nu a fost formulat (prin stabilirea obiectivului de lungă durată, precizarea obiectivelor specifice, alegerea strategiilor de intervenție), iar în final, evaluarea intervenției (vizează modificarea cunoștințelor, a atitudinilor și abilităților și se realizează prin chestionare, grile de observare comportamentală etc.).

Ședințele de consiliere nu iau forma unui demers științific bine structurat, având mai mult forma unor simple discuții fără un scop precis.

Psihologul precizează că intervenția psihologică a fost îngreunată de „perioadele de transfer și tranzit, de relocările frecvente și de rezistența mare la încercările de influențare din partea specialiștilor”. Conform Normelor CPT, „Mutarea continuă a unui deținut de la o instituție la alta poate avea efecte foarte periculoase asupra stării lui psihice și fizice. Efectul general al transferurilor succesive poate constitui, în anumite circumstanțe, un tratament inuman și degradant.”

Petentul a fost custodiat la Penitenciarul Craiova în perioadele 12 martie 2014 - 24 noiembrie 2014, 30 iunie 2016 – 02 februarie 2017, 13 februarie 2017- 16 februarie 2017, apoi din 23 februarie 2017 până la momentul efectuării anchetei.

În perioadele 02-13 februarie și 16-23 februarie a fost transferat din motive juridice și medicale în alte unități ale sistemului penitenciar, iar la revenirea din transfer, fiind remarcată accentuarea stării de agitație psihocomportamentală a petentului, psihologul ia *decizia de a-l consilia psihologic, cu aproximativ 5-6 ore înainte de producerea actului autolitic comis în data de 24.02.2017.*

Psihologul consemnează în timpul ședinței de *consiliere o „intensificare a manifestărilor ideilor iraționale” (întreaga transcriere a aspectelor relevante din perspectiva intervenției psihologice: „Multiple idei iraționale. Revenit recent din transfer. Manifestă disponibilitate pentru a continua să participe la program, prezență insuficientă”)* și decide monitorizarea și consilierea psihologică săptămânală a acestuia.

Referitor la participarea la programe de asistență psihologică

După evaluarea psihologică din 10.01.2017 („Evoluție oscilantă; toleranță scăzută la frustrare, potențial impulsiv manifest în situații puternic afectogene, comportamente și atitudini antisociale, agresivitate în relaționare”), *recomandarea psihologului din Penitenciarul Craiova este „Program de asistență psihologică”, respectiv „Programul de asistență psihologică specifică pentru diminuarea impulsivității”.* Petentul a fost inclus în acest program începând cu data de 05.01.2017 (anterior consemnării evaluării psihologice), semnând Contractul terapeutic de participare la „Programul Dezvoltarea abilităților de viață independentă – Diminuarea impulsivității” în data de 16.01.2017. Până la momentul vizitei participase la 5 ședințe din totalul de 13,

„fiind interesat exclusiv de prezentarea problemelor personale și evitând sistematic implicarea în problematica specifică programului”, conform declarațiilor psihologului care desfășoară acest program.

Referitor la comportamentul autoagresiv al persoanei private de libertate

Petentul nu se afla la prima autoagresiune comisă. Pe parcursul actualei pedepse *i-au fost aplicate 20 de sancțiuni* (19 au rămas definitive și una singură a fost clasată), iar ca urmare a autoagresiunii din data de 24.02.2017, *un alt raport de incident i-a fost întocmit.* Din cele 20 de sancțiuni *5 au fost aplicate pentru „autoagresiune”* (14.04.2016, 14.04.2016, 02.06.2016, 26.07.2016, 30.01.2017), observându-se *patternul constant de autoagresiune, 8 sancțiuni pentru „atitudine necuviincioasă cadre”, 3 pentru „nerespectare R.O.I.”, 1 pentru „distrugere bunuri”, 2 pentru „alte abateri” și 1 pentru „lovire deținut”.*

De menționat că la nivelul unităților penitenciare din România se folosesc Programe de asistență psihologică de grup destinate nevoilor de intervenție specifică, dintre care Programul pentru persoane cu afecțiuni psihice, Programul pentru persoanele cu risc crescut de suicid, Program de asistență psihologică specifică pentru diminuarea furiei etc.

Referitor la alți factori care pot influența comportamentul în detenție

La momentul întoarcerii în Penitenciarul Craiova, pe 23.02.2017, persoana privată de libertate a fost internată la infirmerie, cu încă 7 persoane, *șeful S.D.R.P menționând că gradul de supraaglomerare la infirmerie era de 133%. Conform normelor CPT, „toate serviciile și activitățile dintr-o închisoare vor fi afectate în mod negativ dacă este necesar să se adăpostească mai mulți prizonieri decât numărul pentru care a fost creată, calitatea vieții va fi coborâtă în totalitate, în mod semnificativ. Mai mult decât atât, nivelul de supraaglomerare într-o închisoare sau într-o anumită parte a ei, poate fi astfel încât, prin el însuși, să fie inuman și degradant din punct de vedere fizic”.* Cercetările în domeniu identifică multiplele efecte ale supraaglomerării asupra persoanelor private de libertate: cresc sentimentele negative (mânie, depresie), se pierde controlul asupra situațiilor, acces redus la serviciile medicale, de reintegrare psihosocială, sportive, religioase, crește stimularea interpersonală, judecățile devin mai severe, crește agresivitatea, autoagresivitatea etc.

Aspecte legislative și recomandări de bună practică

- „Pentru asigurarea calității îngrijirilor, serviciile de sănătate mintală trebuie să îndeplinească condiții cum ar fi: *să asigure continuitatea îngrijirilor și acoperirea diversității nevoilor de evaluare, tratament, reabilitare și reintegrare*

a persoanelor cu tulburări psihice.” (art. 25, Legea 487/2002, republicată, legea sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice).

- În fiecare instituție vor fi disponibile serviciile a cel puțin unui ofițer cu pregătire medicală care ar trebui să aibă cunoștințe de psihiatrie. Serviciile medicale ar trebui să includă un serviciu psihiatric de diagnostic și, în cazurile specifice, **tratament pentru stările de anomalie mintală**. (Standardul Națiunilor Unite de reguli minime pentru tratamentul deținuților – SMR, Regula 22.1)

- Deținuții care suferă de alte boli sau anomalii nervoase **trebuie să fie ținuți sub observație și tratați** în instituții specializate sub monitorizare medicală. Serviciile medicale sau psihiatrice din cadrul instituțiilor penale vor asigura tratament psihiatric pentru toți ceilalți deținuți care au nevoie de un astfel de tratament. (SMR, Regula 82.2, 82.3 și 82.4).

- Deținuții și toate persoanele închise **au dreptul la cel mai înalt standard de sănătate mintală** (Principiile Națiunilor Unite pentru protecția persoanelor cu probleme de sănătate mintală și pentru îmbunătățirea serviciului de îngrijire medicală, Principiul 1.1 și Principiul 20).

- Personalul din penitenciare are responsabilitatea de a susține **luarea unor măsuri corespunzătoare pentru adaptarea mediului de detenție** pentru persoanele încarcerate (Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor și Pedepselor Inumane sau Degradante, al treilea Raport General).

- **Serviciul medical sau psihiatric al instituției de detenție trebuie să ofere tratament psihiatric tuturor deținuților care au nevoie de un astfel de tratament**. (SMR, Regula 82).

- **Serviciul medical din cadrul instituției penitenciare trebuie să ofere tratament psihiatric tuturor deținuților care au nevoie de acesta** și trebuie să acorde o atenție deosebită prevenirii cazurilor de sinucidere. (EPR, Regula 47).

Concluzii

- Necesitatea analizării cu celeritate în cazul persoanelor private de libertate cu afecțiuni psihice a posibilității înscrierii acestora în programe de asistență psihologică specifică.

- Luarea măsurilor necesare pentru a nu exista sincope în administrarea medicației, mai ales cea psihotropă, în cazul prescrierii unui tratament medicamentos pentru o persoană cu afecțiuni psihice.

- Analizarea posibilității de evitare a supraaglomerării în penitenciar, dat fiind faptul că, supraaglomerarea reprezintă în sine un fapt major de stress, iar cele două împrejurări adiacente, afecțiunea psihică și mediul carceral, nu pot decât să accentueze acest stress.

- O mai strânsă corelare între evenimentele de viață dificile, negative ale persoanelor private de libertate și consilierea psihologică acordată (în cazul acesta, persoana privată de libertate a fost consiliată psihologic după aplicarea a 18 sancțiuni, dintre care 4 autoagresiuni).

În acest context, în temeiul prevederilor art. 59 din Constituția României și ale art.13, lit. c), art. 21 și art. 23 din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea Instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și

completările ulterioare, precum și pentru realizarea scopului constituțional și legal al Avocatului Poporului și anume, apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice în raporturile acestora cu autoritățile publice și pentru a pune în valoare colaborarea dintre Avocatul Poporului, în calitatea sa de mediator, și Directorul General al Administrației Naționale a Penitenciarelor, emit prezenta:

RECOMANDARE

1. Directorul General al Administrației Naționale a Penitenciarelor, urmează ca în exercitarea atribuțiilor conferite de legislația în vigoare, să dispună măsurile legale necesare *în scopul eliminării sincopelor în administrarea medicației, mai ales cea psihotropă*, în cazul prescrierii unui tratament medicamentos pentru persoanele private de libertate cu afecțiuni psihice;

2. Directorul General al Administrației Naționale a Penitenciarelor va dispune *analizarea posibilității de evitare a supraaglomerării în penitenciar*, deoarece supraaglomerarea reprezintă în sine un fapt major de stress, iar cele două împrejurări adiacente, afecțiunea psihică și mediul carceral, nu pot decât să accentueze acest stress;

3. Directorul General al Adiministrației Naționale a Penitenciarelor, va dispune analizarea cu celeritate a *posibilității înscrierii persoanelor private de libertate cu afecțiuni psihice în programe de asistență psihologică specifică*;

4. Deoarece s-a constatat că *este necesară o mai strânsă corelare între evenimentele de viață dificile, negative cu care se confruntă persoanele private de libertate și consilierea psihologică acordată*, în acest caz, *persoana privată de libertate fiind consiliată psihologic după aplicarea a 18 sancțiuni, dintre care 4 autoagresiuni*, Directorul General al Adiministrației Naționale a Penitenciarelor, va dispune analizarea și soluționarea cu celeritate a acestui aspect;

5. Directorul General al Administrației Naționale a Penitenciarelor, va informa Avocatul Poporului-Biroul Teritorial Craiova, cu privire la măsurile dispuse.

AVOCATUL POPORULUI,

Victor Ciorbea

București, 18 mai 2017